

Parlament de Catalunya
Comissió d'Estudi sobre la Salut Mental i les Addiccions (CESMA)
10 d'abril de 2026

ELS DETERMINANTS SOCIALS, COMERCIALS I SOCIOPOLÍTICS I EL SEU IMPACTE EN LA SALUT MENTAL I EN LES ADDICCIONS

Ferran Muntané

Investigador del JHU-UPF Public Policy Center,
Departament de Ciències Polítiques i Socials
(Universitat Pompeu Fabra)

PUBLIC POLICY CENTER

“Bona part del que passa per normal a la nostra societat no és ni sa i natural. El principal impediment per a fomentar un món més sa, fins i tot per corregir el què està malament, és la **idea esbiaixada de normalitat** que predomina en la nostra cultura.”

Gabor Maté

ELS PROBLEMES DE SALUT MENTAL I LES ADDICCIONS

Les **condicions en què vivim** (treball, habitatge, educació, entorn social, etc.) tenen un pes determinant en la salut mental.

Els **determinants socials** expliquen la major part dels resultats en salut, per sobre dels factors genètics o estrictament sanitaris o clínics.

La **salut mental i les addiccions** no són principalment problemes individuals, sinó **fenòmens profundament socials**.

ELS DETERMINANTS SOCIALS DE LA SALUT

Les **condicions** en què les persones neixen, creixen, viuen, treballen i envelleixen, així com la **distribució del poder** i dels **recursos** (OMS).

Per exemple:

- Les condicions d'ocupació i treball
- La capacitat d'accedir a un habitatge digne
- L'entorn educatiu i familiar

No és només l'absència de restriccions formals, sinó l'accés a **condicions materials de dignitat**.

GRADIENT SOCIAL DE LA SALUT MENTAL

Desigualtats socials

- Classe social
- Gènere
- Estatus migratori
- Discapacitat
- Etc.

Desigualtats en salut

- Classe social
- Gènere
- Estatus migratori
- Discapacitat
- Etc.

Gradient social

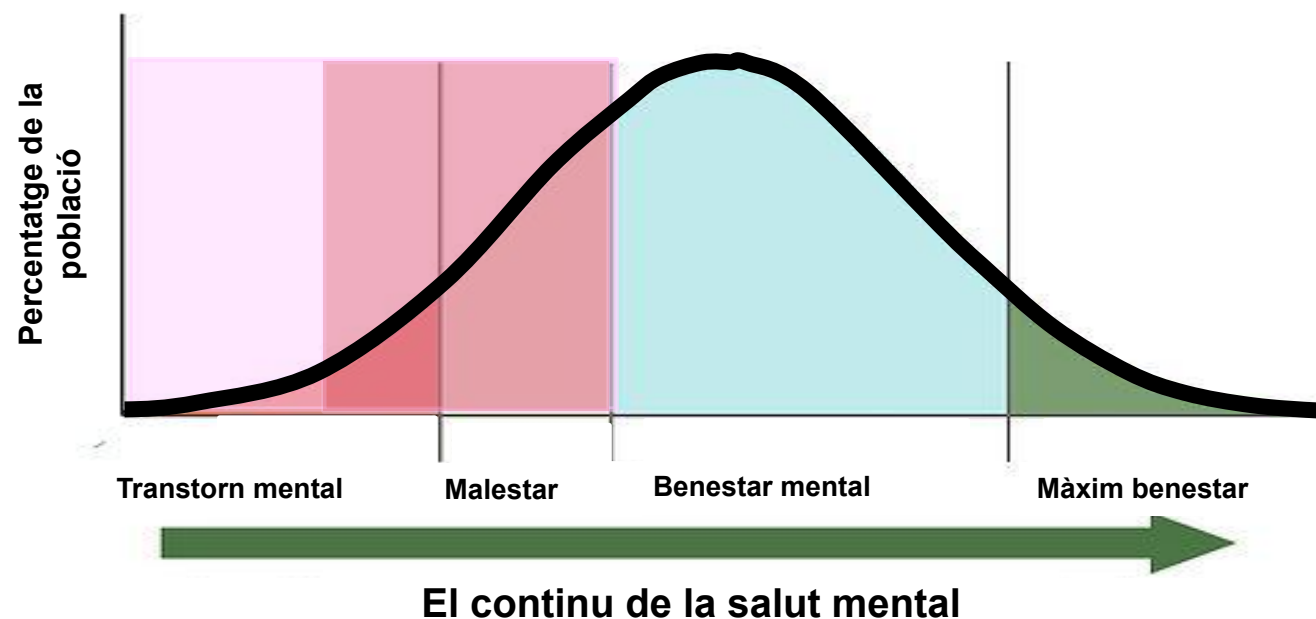
Trabajo y salud mental: hoja de ruta para las administraciones sanitarias en España

LA SALUD MENTAL COM A CONTINUU

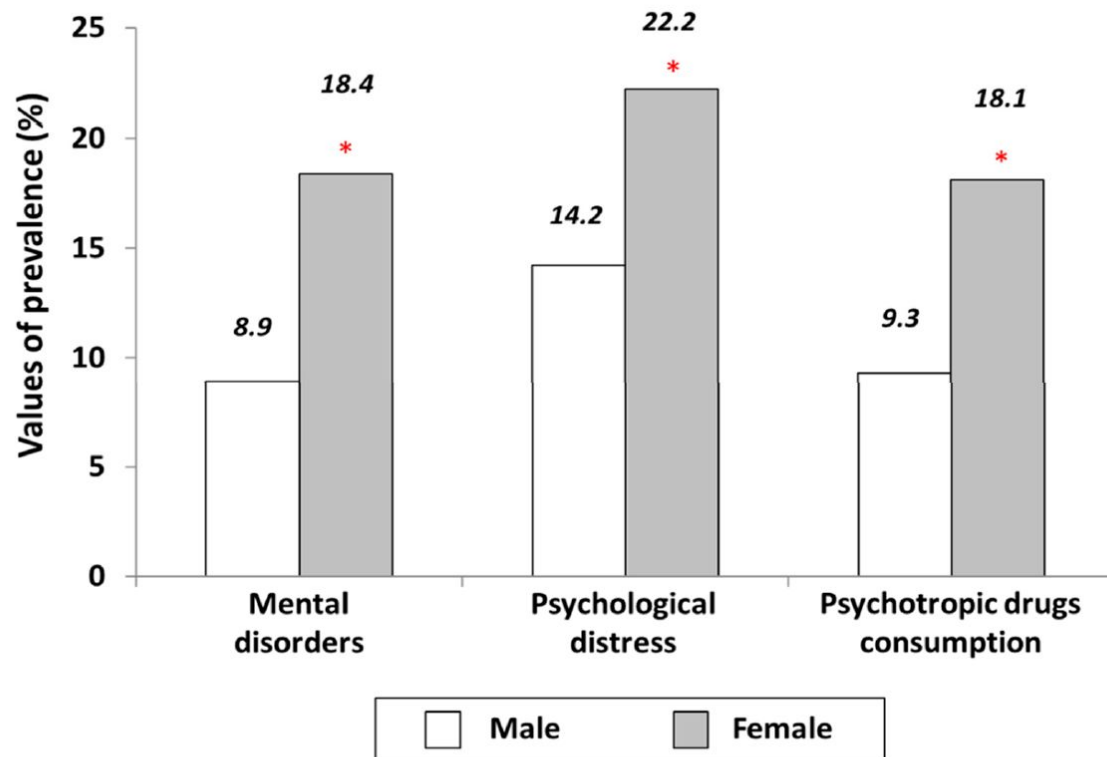
Font: Ministerio de Sanidad (2025).

LA SALUT MENTAL COM A CONTINUU (A NIVELL POBLACIONAL)

Una prevenció efectiva dels problemes de salut mental requereix **dedicar esforços als grups de major risc, però també desplaçar la corba poblacional.**

GRADIENT SOCIAL DE LA SALUT MENTAL

La **prevalença bruta de trastorns mentals** (8,9% vs 18,4%), **estrés negatiu** (14,2% vs 22,2%) i **consum de drogues psicotròpiques** (9,3% vs 18,1%) és significativament **major entre les dones** que entre els homes.

Figure 1. Prevalence of variables of mental disorders, psychological distress and psychotropic drug consumption according to gender. * p value < 0.001 for the comparison between men and women.

Font: Maestre-Miquel C. et al. Gender Differences in the Prevalence of Mental Health, Psychological Distress and Psychotropic Medication Consumption in Spain: A Nationwide Population-Based Study. Int. J. Environ. Res. Public Health 2021, 18, 6350. <https://doi.org/10.3390/ijerph18126350>

GRADIENT SOCIAL DE LA SALUT MENTAL

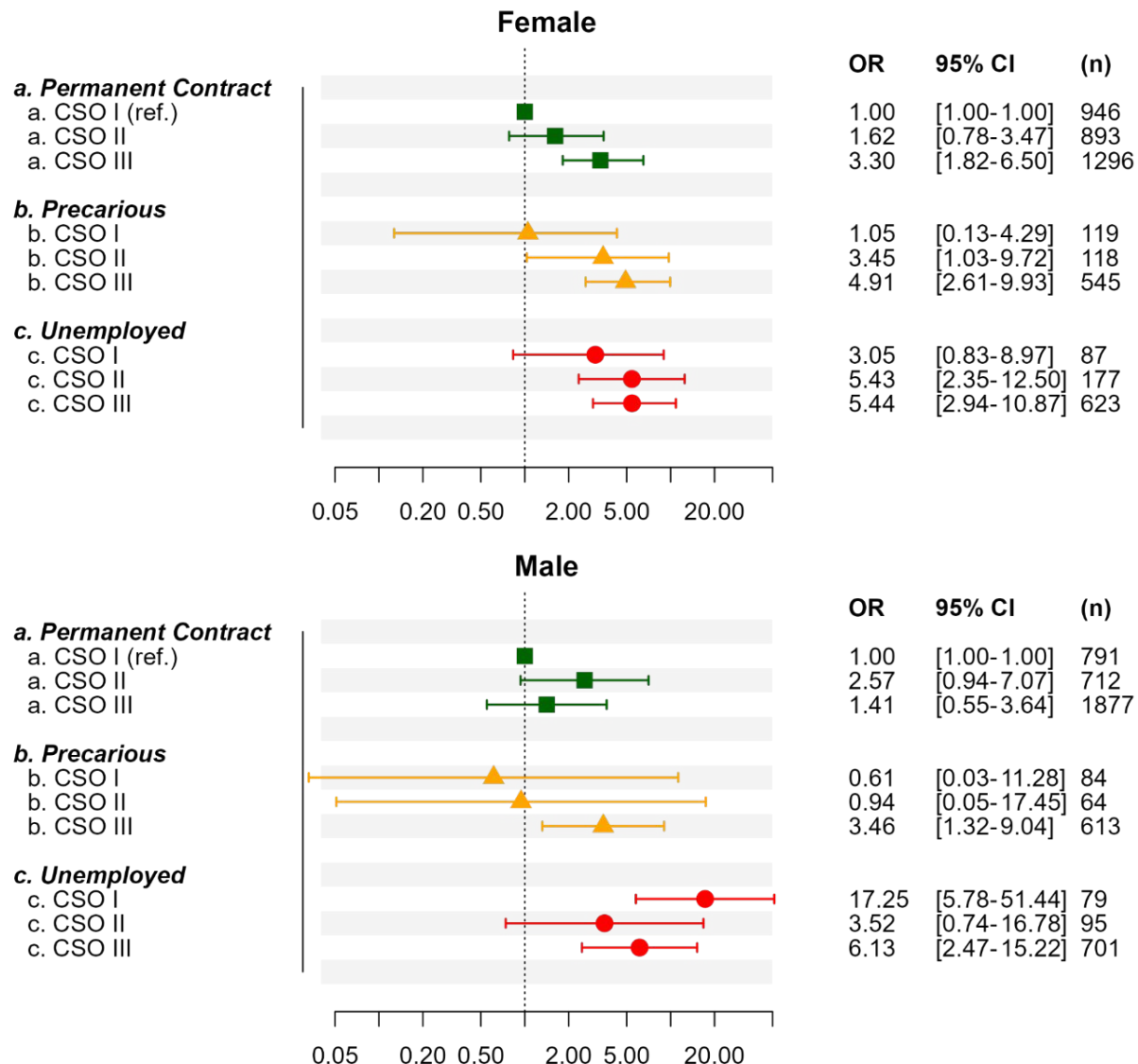
Variables	Mental Disorders			Psychological Distress			Psychotropic Drug Consumption		
	Men <i>n</i> (%)	Women <i>n</i> (%)	<i>p</i> Value	Men <i>n</i> (%)	Women <i>n</i> (%)	<i>p</i> Value	Men <i>n</i> (%)	Women <i>n</i> (%)	<i>p</i> Value
Social Class ^{a,b,c}									
Upper	117 (5.7)	238 (11.4)	<0.001	227 (11.2)	300 (14.4)	<0.001	145 (7.1)	230 (11.0)	<0.001
Middle	313 (8.5)	622 (17.5)	<0.001	494 (13.6)	735 (20.9)	<0.001	336 (9.2)	635 (17.8)	<0.001
Low	516 (10.5)	1157 (21.3)	<0.001	782 (16.1)	1382 (25.9)	<0.001	513 (10.4)	1112 (20.5)	<0.001

^a Significant association for mental disorders in the total population. ^b Significant association for psychologic distress in the total population. ^c Significant association for psychotropic drug consumption in the total population. *p*-Values represent comparison between the male and female population.

Els trastorns mentals, l'estrés negatiu i el consum de psicofàrmacs s'associen significativament amb la classe social en forma de **gradient social**, de manera que **a pitjor situació per classe social, pitjor és també la salut mental**.

Font: Maestre-Miquel C. et al. Gender Differences in the Prevalence of Mental Health, Psychological Distress and Psychotropic Medication Consumption in Spain: A Nationwide Population-Based Study. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2021, 18, 6350. <https://doi.org/10.3390/ijerph18126350>

PRECARIETAT LABORAL I DEPRESSIÓ

Dels 511.000 casos de depressió entre la població activa espanyola, s'estima que **1/3 es pot atribuir a la precarietat laboral i a l'atur.**

En altres paraules, si tota la població precària i aturada hagués tingut accés a un lloc de feina digne, **s'haurien pogut evitar 170.000 casos de depressió.**

Font: Belvis F, Muntané F, Muntaner C, Benach J and the PRESME Research Group. What is the impact of job precariousness on depression? Risk Assessment and Attributable Fraction in Spain. Public Health 2024;231:154-157.

¹ Odds ratios estimated by age-adjusted logistic regression. In the case of men, a reduced risk estimate was used due to the absence of cases in certain categories. ² Patient Health Questionnaire Scale, nine items. ³ Occupational Class Categorization. CSO I: Directors, managers and university professionals; CSO II: Intermediate occupations; CSO III: Manual workers.

DETERMINANTS SOCIALS DE LES ADDICCIONS

Les addiccions no són només una qüestió de substàncies, de decisions individuals o de predisposició genètica.

Són sobretot respostes al **malestar socialment produït**. Molt sovint són:

- Respostes a situacions d'estrès crònic
- Estratègies d'afrontament en contextos d'incertesa i patiment

La **perspectiva biomèdica** (i encara més la **neurobiològica**) que tendeix a situar l'origen dels problemes dins de l'individu (o fins i tot dins del cervell), **invisibilitzant les seves causes socials** (estigmatitzant i despolititzador).

L'**addicció** no es pot entendre sense considerar el **context d'oportunitats**, les **regulacions** i els **interessos econòmics** que configuren el consum.

DETERMINANTS COMERCIALS DE LA SALUT MENTAL

Inclouen:

- La **disponibilitat i accessibilitat de substàncies** (alcohol, joc, cànnabis, etc.)
- Les **estratègies de màrqueting**
- La **regulació** (o manca d'aquesta)

Per tant:

Les addiccions **no són un problema individual**: també (i sobretot) són un problema de **desigualtat, lògiques de mercat i de regulació pública**.

LA NECESSITAT D'ABORDAR LES CAUSES

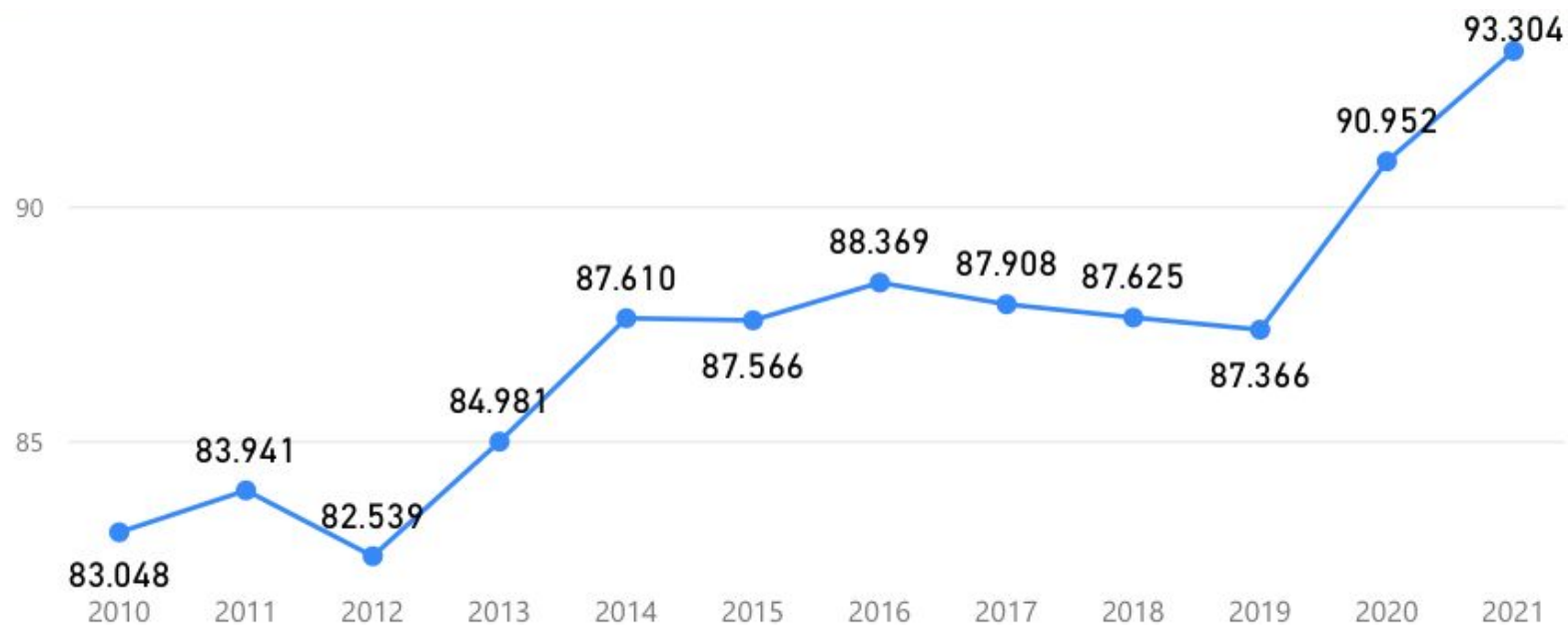
Si la salut mental i les addiccions depenen en gran mesura de com organitzem la nostra societat, **no es poden abordar només des del sistema sanitari/clinic/assistencial.**

HIPERMEDICALITZACIÓ

Espanya és el país del món que més **ansiolítics** i **hipnòtics** consumeix.

Hem **duplicat** el consum d'**antidepressius** des del 2004.

Ansiolítics e hipnòtics-sedantes: dosis diàries per 1.000 habitants

Font: Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios

QUATRE LÍNIES D'INTERVENCIÓ

- 1. Salut en totes les polítiques**
- 2. Reducció de les desigualtats socials**
- 3. Regulació dels determinants comercials de la salut**
- 4. Reequilibrar la recerca: determinants socials de la salut**

MOLTES GRÀCIES

Ramon Trias Fargas, 25-27
08005 Barcelona

☎ (+34) 93 542 26 25

☎ (+34) 93 542 20 00

publicpolicycenter@upf.edu

 @pubpolcenter

 JHU-UPF Public Policy Center

 JHU-UPF Public Policy Center

@ferranmuntane